

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Π.3.2.5 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες,
σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε
30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

Αρχαία Ελληνική Γραμματεία

Α΄ Γυμνασίου

Θεματική ενότητα:

Ομήρου, «Οδύσσεια» κ, λ (περίληψη)- λ 99-249

Τίτλος:

«Ο Οδυσσεύς στον Άδη - είδωλα καμώντων»

Συγγραφή: ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΚΑΡΑΘΟΔΩΡΟΥ

Εφαρμογή: ΜΑΡΙΑ ΣΠΑΝΟΥ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Θεσσαλονίκη 2015

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σεναρία και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας αρχαίας ελληνικής γλώσσας δευτεροβάθμιας: Λάμπρος Πόλκας, Κοσμάς Τουλούμης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμασούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Ο Οδυσσέας στον Άδη-εΐδωλα καμώντων.

Εφαρμογή

Μαρία Σπανού

Δημιουργός

Βασιλική Καραθόδωρου

Διδακτικό αντικείμενο

Αρχαία Ελληνική Γραμματεία (από μετάφραση)

Τάξη

Α΄ Γυμνασίου

Χρονολογία

Από 20-03-15 έως 03-04-15 και από 20-04-15 έως 28-04-15

Σχολική Μονάδα

Μουσικό Σχολείο Πειραιά

Διδακτική/Θεματική Ενότητα

Ομήρου, «Οδύσσεια» κ, λ (περίληψη), λ 99-249. [Συνάντηση του Οδυσσέα με τον μάντη Τειρεσία και με τη μητέρα του].

Διαθεματικό

Όχι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

—

Χρονική διάρκεια

9 διδακτικές ώρες

Χώρος

Ι. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής.

II. Εικονικός χώρος: Σύστημα Διαχείρισης Μάθησης (ΣΔΜ) Moodle.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Ο διδάσκων πρέπει να έχει εξοικείωση με το περιβάλλον των Windows (Word, PowerPoint), με τα ηλεκτρονικά λεξικά, με ανοιχτά διερευνητικά ψηφιακά περιβάλλοντα, όπως η Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας και γενικότερα με την πλοήγηση στο διαδίκτυο. Πριν από την εφαρμογή του σεναρίου χρειάζεται να έχει δημιουργήσει μια ιστοσελίδα του μαθήματος στην πλατφόρμα Moodle, ώστε εκεί οι μαθητές να ανεβάζουν το υλικό που δημιουργούν, αλλά και να βρίσκουν τα Φύλλα Εργασίας τους και άλλες πληροφορίες που ο διδάσκων κρίνει ότι χρειάζεται να έχουν. Από εκεί μπορούν να παρεμβαίνουν οι μαθητές και να προσθέτουν ή να κάνουν παρατηρήσεις στις εργασίες των συμμαθητών τους. Φυσικά, η εξοικείωση του διδάσκοντος με την *ομαδοσυνεργατική μέθοδο* και τον τρόπο διεξαγωγής μιας ερευνητικής εργασίας με μαθητές κρίνεται απαραίτητη. Ο διδάσκων θα προσεγγίσει αρχικά τα βασικά σημεία ολόκληρης της ραψωδίας λ, ώστε οι μαθητές να είναι σε θέση να αναγνωρίσουν τις ποικίλες συνιστώσες του κειμένου. Επειδή το σενάριο προϋποθέτει ενιαία αντιμετώπιση της ραψωδίας, ο ίδιος οφείλει να απεμπλακεί από παραδοσιακές αντιλήψεις (κατάτμηση της ύλης σε ενότητες) και να δει το θέμα πιο ολιστικά.

Οι μαθητές καλό θα ήταν να έχουν προηγούμενη εμπειρία σε ομαδικές εργασίες και τη δημιουργία πολυτροπικού κειμένου. Η χωρίς ιδιαίτερες δυσκολίες πλοήγηση στο διαδίκτυο και η διαχείριση σελίδων αναζήτησης, καθώς και η δημιουργία εγγράφων Word και παρουσιάσεων στον ηλεκτρονικό υπολογιστή κρίνεται άκρως σημαντική για την ομαλή εφαρμογή της διδακτικής πρότασης. Καθώς οι μαθητές δουλεύουν σε ομάδες, πρέπει να εξασφαλιστεί από τον διδάσκοντα ότι ένας τουλάχιστον μαθητής σε κάθε ομάδα είναι εξοικειωμένος με τα παραπάνω. Επειδή οι προβλεπόμενες δραστηριότητες είναι ομαδικές, προτείνεται ο εκ των προτέρων

χωρισμός τους (σε ομάδες) και η ανάθεση ρόλων - συντονιστής, γραμματέας, χειριστής Η/Υ, δημιουργός παρουσίασης, διαμεσολαβητής - με βάση τις επιθυμίες τους ή όπως κρίνει ο διδάσκων καλύτερα για το τμήμα του, ώστε να καλύπτονται όλες οι ανάγκες και να μη σπαταλάται χρόνος.

Αν οι μαθητές δεν είναι μνημόνοι σε συνεργατικές διαδικασίες, ο διδάσκων φροντίζει να υπενθυμίσει τη σημασία της συνοχής και της ισοτιμίας μέσα στην κάθε ομάδα, που προϋποθέτει διαχωρισμό – με δημοκρατικές διαδικασίες – του τομέα ευθύνης κάθε μέλους της ομάδας, υπευθυνότητα στη διεκπεραίωση του συγκεκριμένου έργου που κάθε μέλος αναλαμβάνει, αλλά και αλληλεπίδραση και συλλογική ανάληψη της ευθύνης για το τελικό αποτέλεσμα. Φροντίζει, ακόμη, να τονίσει τη λειτουργική σημασία της ανατροφοδότησης - συνδρομής, όπως και της καλοπροαίρετης και τεκμηριωμένης κριτικής στο έργο των άλλων ομάδων για τη βελτίωση και την ολοκλήρωση των εργασιών.

Το σχολείο πρέπει να διαθέτει εργαστήριο πληροφορικής ή φορητούς Η/Υ (ένας για κάθε ομάδα) με σύνδεση στο διαδίκτυο και δυνατότητα δημιουργίας εγγράφων και γενικότερα παρουσιάσεων. Στην τελική φάση του σεναρίου θα ήταν χρήσιμη η ύπαρξη SmartBoard για την παρουσίαση των εργασιών ή προβολικού μηχανήματος με σύνδεση σε φορητό Η/Υ και πρόσβαση στο διαδίκτυο.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Το σενάριο στηρίζεται

Βασιλική Καραθόδωρου: «Ο Οδυσσέας στον Άδη - είδωλα καμώντων», Αρχαία Ελληνική Γραμματεία (από μετάφραση), Α΄ Γυμνασίου.

Το σενάριο αντλεί

—

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι μαθητές συνεργαζόμενοι σε ομάδες διδάσκονται σημαντικές όψεις του ομηρικού κειμένου, εμβαθύνουν και προβληματίζονται για αξίες και αντιλήψεις του ομηρικού κόσμου - όπως αυτές προβάλλονται στη ραψωδία λ - που επιβιώνουν μέχρι τις μέρες μας. Στη συνέχεια, μελετώντας τα λεγόμενα των υπό εξέταση ομηρικών ηρώων εμπλέκονται σε δραστηριότητες σύγκρισης διαφορετικών συμπεριφορών διαφορετικών εποχών. Παράλληλα, αποκτούν μια πρώτη επαφή για τη διακειμενική σχέση του ομηρικού έπους με άλλα έργα της αρχαίας ελληνικής γραμματείας, αλλά και τη διαχρονική απήχηση των ομηρικών επών στις διάφορες τέχνες.

Σε ομάδες, μελετούν τα κείμενα συγκριτικά, διεξάγουν την προσωπική τους έρευνα σε ηλεκτρονικές πηγές, μαθαίνουν σταδιακά να εντοπίζουν την πληροφορία, να εφαρμόζουν τη γνώση αυτή στο κείμενό τους, αλλά και να παράγουν δικό τους ψηφιακό υλικό με τρόπο που καλλιεργεί τη δημιουργικότητα και τη φαντασία τους. Η ενασχόλησή τους με τις συγκεκριμένες δραστηριότητες αποτυπώνεται σε ένα τελικό πολυτροπικό προϊόν, τη μορφή του οποίου θα επιλέξουν οι ίδιοι. Οι ΤΠΕ τους παρέχουν τις ψηφιακές εκείνες πηγές τις οποίες οι μαθητές προσεγγίζουν κριτικά, για να αντλήσουν κατάλληλο υλικό για τις αποστολές τους. Μετά την ολοκλήρωση των παρουσιάσεών τους, ακολουθεί ανακεφαλαίωση και ερωτήσεις ελέγχου κατανόησης της νέας γνώσης.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Το παρόν σενάριο αποσκοπεί στην ανάδειξη γενικών παραμέτρων του αρχαίου κόσμου και ειδικότερα της αρχαίας ελληνικής γραμματείας και τέχνης. Επικεντρώνεται τόσο στην ανάδειξη του αρχαίου κόσμου και των αξιών του όσο και στη γενικότερη απήχηση του ομηρικού έπους. Οι δραστηριότητες των μαθητών κινούνται στο πλαίσιο της *κριτικής γλωσσικής επίγνωσης*. Στόχος στο σενάριο αυτό είναι οι μαθητές να εντοπίσουν τις πληροφορίες που χρειάζονται και να παραγάγουν το δικό τους υλικό με τη βοήθεια των ΤΠΕ καλλιεργώντας την αυτενέργεια, τη

δημιουργικότητα και τη φαντασία τους. Ο διδάσκων σε όλη τη διαδικασία παραμένει συνεργάτης του μαθητή του και αποποιείται τη λογική της αυθεντίας (Vygotsky). Η παιδαγωγική θεωρία στην οποία στηρίζεται η συγκεκριμένη πρόταση διδασκαλίας είναι αυτή της καθοδηγούμενης ανακάλυψης του Bruner, σε συνδυασμό με τη θεωρία του Vygotsky περί μάθησης μέσω οικοδόμησης της γνώσης από τους ίδιους τους μαθητές. Στο έργο τους βοηθούνται από τη διακριτική υποστήριξη του διδάσκοντος, ο ρόλος του οποίου είναι *συνεργατικός και καθοδηγητικός* (Vygotsky), αλλά και από τα Φύλλα Εργασίας, ώστε να κατανοήσουν τις εργασίες με τις οποίες θα ασχοληθούν. Εφαρμόζονται οι παιδαγωγικές αρχές της *βιωματικότητας, της συνεργατικής μάθησης και της αυτενέργειας*. Διαμορφώνουν την ταυτότητά τους αναπτύσσοντας την κρίση τους και την ενεργό συμμετοχή τους στη μαθησιακή διαδικασία, παράγοντας λόγο προφορικό και γραπτό, προσεγγίζοντας και δημιουργώντας *πολυτροπικά κείμενα* (Cope & Kalantzis, 2000/ Kress & van Leeuwen, 2001).

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Οι μαθητές / μαθήτριες επιδιώκεται:

- Να καταλήξουν σε συμπεράσματα για το ιδανικό του άνδρα της ηρωικής εποχής
- Να καταλήξουν σε συμπεράσματα για το ιδανικό της ζωής όπως διαμορφώνεται κατά τη μεταπολεμική εποχή.
- Να κατανοήσουν πώς αξίες του παρελθόντος διαφοροποιούνται στη σύγχρονη πραγματικότητα και τους λόγους για τους οποίους συμβαίνει αυτό.
- Να διερευνήσουν τις ομηρικές αντιλήψεις για τον Άδη (τοπογραφία) και τους νεκρούς, όπως αυτές παρουσιάζονται στους στίχους της Νέκυιας αλλά και της μικρής Νέκυιας (ραψωδία ω).
- Να αναδείξουν τη σημασία της απόδοσης νεκρικών τιμών κατά την αρχαιότητα.

- Να αντιληφθούν οι μαθητές ότι ο νόστος του Οδυσσέα αποτελεί προσωπική κατάκτηση, ότι δεν χαρίζεται, αλλά κερδίζεται.
- Να αντιληφθούν την αξία της ζωής, όπως αυτή προβάλλεται από τον κατεξοχήν πολεμικό ήρωα της «Ιλιάδας», τον Αχιλλέα, και να επιχειρήσουν σύγκριση των αντιλήψεων αυτών με αντίστοιχες των δημοτικών τραγουδιών.
- Να συνειδητοποιήσουν την επίδραση του ομηρικού έπους σε άλλους συγγραφείς.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Οι μαθητές / μαθήτριες επιδιώκεται:

- Να δημιουργήσουν πολυτροπικά και μονοτροπικά κείμενα (βίντεο, παρουσιάσεις, έγγραφα Word, αρχεία Notebook, χάρτες κ.λπ.).
- Να εξασκηθούν στη συγγραφή ολοκληρωμένης δομικά παραγράφου.
- Να εξοικειωθούν με τη χρήση ηλεκτρονικού λεξικού.
- Να αντιληφθούν τη λειτουργία των αφηγηματικών τεχνικών (κυρίως ως προς τον χρόνο).
- Να κατανοήσουν τον ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα της «Οδύσσειας».
- Να αποκτήσουν ενσυναίσθηση για τα προβλήματα και τις περιπέτειες τόσο του Οδυσσέα όσο και των άλλων ιλιαδικών ηρώων.

Γραμματισμοί

- Να μάθουν να προσεγγίζουν ένα κείμενο της αρχαίας ελληνικής γλώσσας μέσα από τα κειμενικά και πολιτισμικά συμφραζόμενα.
- Να αποκτήσουν δεξιότητες κριτικής επεξεργασίας των ψηφιακών πηγών με σκοπό να δημιουργήσουν το δικό τους έργο καταθέτοντας τη δική τους άποψη και την ταυτότητά τους.
- Να αξιοποιήσουν στοιχεία από περισσότερες από μία ιστοσελίδες.
- Να δημιουργήσουν το δικό τους προϊόν (ψηφιακό και μη).

- Να ασκηθούν στη δημιουργία πολυτροπικών κειμένων με την αξιοποίηση των ΤΠΕ.
- Να εξοικειωθούν με τη χρήση ηλεκτρονικού λεξικού.
- Να εφαρμόζουν οδηγίες.
- Να παίρνουν πρωτοβουλίες.
- Να εκφραστούν γραπτά με δημιουργικό τρόπο.
- Να συνδέσουν τα πρόσωπα που συναντούν στο κείμενο με απεικονίσεις τους στην τέχνη.
- Να αποκτήσουν δεξιότητες συνεργασίας, λειτουργώντας στο πλαίσιο μιας ομάδας και συνεισφέροντας σε ένα κοινό αποτέλεσμα.
- Να ασκηθούν στην παρουσίαση μιας ομαδικής εργασίας τους ενώπιον των συμμαθητών τους.

Διδακτικές πρακτικές

Οι μαθητές / μαθήτριες επιδιώκεται:

- Να αυτενεργούν μέσα στο κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο, καθώς αποτελούν ενεργά μέλη ομάδων που επιτελούν συγκεκριμένες εργασίες.
- Να συνεργάζονται αρμονικά και να αναλαμβάνουν ρόλους στην ομάδα τους.
- Να επιδεικνύουν υπευθυνότητα, να ακολουθούν οδηγίες, αλλά και να αυτενεργούν στα σημεία όπου χρειάζεται.
- Να σέβονται τους συμμαθητές τους και να διεξάγουν γόνιμο διάλογο.
- Να εξασκήσουν τις επικοινωνιακές δεξιότητες του προφορικού λόγου.
- Να ασκηθούν στην κριτική προσέγγιση και αξιοποίηση ψηφιακών πηγών και περιβαλλόντων.
- Να καλλιεργήσουν δεξιότητες παρουσίασης και υποστήριξης των εργασιών τους.
- Να εξασκήσουν τις επικοινωνιακές δεξιότητες του προφορικού λόγου.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Το παρόν σενάριο εφαρμόστηκε προς το τέλος της σχολικής χρονιάς. Συνεπώς, οι μαθητές έχουν εξοικειωθεί ως έναν βαθμό με τεχνικές του έπους κι έχουν γνωρίσει βασικές πτυχές των ηρώων. Παρόλα αυτά το χαρακτηριστικό γνώρισμα της συγκεκριμένης ραψωδίας είναι η εμφάνιση μυθικών προσώπων - πρωταγωνιστών του ιλιαδικού έπους, εμβληματικών μορφών για την ευρωπαϊκή λογοτεχνία. Ως εκ τούτου, ένας από τους στόχους του σεναρίου είναι η γνωριμία αφ' ενός με την προκλητικότερη ίσως περιπέτεια του Οδυσσέα, την κάθοδό του στον Άδη, η ενασχόληση και η προσέγγιση αφ' ετέρου των μυθικών μορφών που παρελαύνουν μπροστά στο χυμένο αίμα της θυσίας, εξετάζοντας τη συνεχή παρουσία τους (ομοιότητες και διαφορές) σε άλλα έργα (λογοτεχνικά - εικαστικά). Η διερεύνηση των θεμάτων αυτών γίνεται από τους ίδιους τους μαθητές με τον συντονισμό του διδάσκοντος. Οι ομάδες εμπλουτίζουν γνώσεις και καλλιεργούν δεξιότητες με τη βοήθεια των ΤΠΕ σε μια προσπάθεια να έρθουν σε επαφή με τον ομηρικό κόσμο. Επιθυμία είναι να διατηρηθεί και - γιατί όχι; - ακόμη και να επαυξηθεί η περιέργεια και ο ενθουσιασμός τους για τον κόσμο του έπους. Η *ομαδοσυνεργατική* μέθοδος καλλιεργεί στους μαθητές το ομαδικό αίσθημα, γεγονός που συμβάλλει θετικά γενικότερα στη λειτουργία της τάξης. Οι μαθητές παίρνουν ρόλους που τους ταιριάζουν και ενθαρρύνονται να συνεισφέρουν ο καθένας στο μέτρο των δυνατοτήτων του στην όλη διαδικασία.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Η συγκεκριμένη διδακτική πρόταση αποτελεί μια προέκταση των ζητημάτων που θίγονται στην [16η Ενότητα](#) του σχολικού εγχειριδίου. Κινείται, επίσης, στο πλαίσιο των διδακτικών στόχων που υπάρχουν στο [Βιβλίο του Εκπαιδευτικού](#) (σελ. 90 κεξξ.) και αφορούν τη θέση στο έπος και ζητήματα περιεχομένου της ραψωδίας λ.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Οι ΤΠΕ αξιοποιούνται προς την κατεύθυνση της συνεργατικής μάθησης. Εμπλέκονται στη μαθησιακή διαδικασία για τον εντοπισμό της γνώσης σε ψηφιακούς πόρους, την αξιολόγηση, την κριτική επιλογή του υλικού που χρειάζεται, και τη δημιουργία του τελικού εξαγόμενου, καθώς οι μαθητές καλούνται να δημιουργήσουν το δικό τους ψηφιακό υλικό, ένα πολυτροπικό κείμενο. Έτσι γίνονται από «χρήστες» «παραγωγοί» της γνώσης, σύμφωνα και με τις επιδιώξεις της *Διδακτικής των Μέσων* (βλ. Kron & Sofos 2007). Επιπλέον, όλοι οι μαθητές καλούνται να συνεισφέρουν στις εκάστοτε δραστηριότητες και συνεργάζονται μεταξύ τους. Τέλος, η ποικιλία στη χρήση των ΤΠΕ αποσκοπεί αφενός στην τόνωση του ενδιαφέροντος και του κινήτρου από την πλευρά των μαθητών, και αφετέρου στην καλλιέργεια του ψηφιακού γραμματισμού και της δημιουργικότητάς τους.

Κείμενα

Κείμενα σχολικών εγχειριδίων

Αρχαία Ελληνικά (ΜΤΦΡ.) Ομηρικά έπη; «Οδύσσεια» Α΄ Γυμνασίου:

[Ενότητα 16η](#) και [Ενότητα 17η](#)

[Βιβλίο του Εκπαιδευτικού](#)

Ιστορία της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας Α΄ Β΄ Γ΄ Γυμνασίου:

[Ηρωικό έπος: Όμηρος](#)

Κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

Βουτυράς Μ. & Α. Γουλάκη-Βουτυρά. 2011. [«Η αρχαία ελληνική τέχνη και η ακτινοβολία της»](#). *Αρχαιογνωσία και Αρχαιογλωσσία στη Μέση Εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: ΚΕΕ / ΙΝΣ (Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη). [Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα]

Κακριδής, Φ. Ι. 2005. [«Αρχαία Ελληνική Γραμματολογία»](#). *Αρχαιογνωσία και Αρχαιογλωσσία στη Μέση Εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: ΚΕΕ / ΙΝΣ (Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη). [Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα].

Κυρτάτας Δ. Ι. και Σπ. Ι. Ράγκος. 2010. [«Η ελληνική αρχαιότητα: πόλεμος - πολιτική - πολιτισμός»](#). Αρχαιογνωσία και Αρχαιολογία στη Μέση Εκπαίδευση. Θεσσαλονίκη: Ίδρυμα ΣΤΑΥΡΟΣ ΝΙΑΡΧΟΣ & Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών. [Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα]

Μαρωνίτης Δ. Ν. και Λ. Πόλκας. 2007. [«Αρχαϊκή Επική Ποίηση: Από την Ιλιάδα στην Οδύσσεια»](#) Αρχαιογνωσία και Αρχαιολογία στη Μέση Εκπαίδευση. Θεσσαλονίκη: ΚΕΕ / ΙΝΣ (Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη). [Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα].

Neil, Ph. 1997. [Παγκόσμια εικονογραφημένη μυθολογία - Μύθοι απ' όλον τον κόσμο](#). Απόδοση στα ελληνικά: Μαριάννα Τζιαντζή. Αθήνα:Ερευνητές.

[Ομηρικά Έπη 1: Ομήρου «Οδύσσεια»](#) Α΄ Γυμνασίου. Μετάφραση Δ. Ν Μαρωνίτης. Αθήνα: ΟΕΔΒ. [πηγή: Ιστοχώρος της Γεωργία Κωνσταντίνου].

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

Λογισμικά

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο: [Ομηρικά Έπη Α΄ και Β΄ Γυμνασίου](#) [Εφαρμογή υποστηρικτικού υλικού – Ψηφιακό Σχολείο].

Φωτογραφίες/ Εικόνες

[Εικόνες εμπνευσμένες από την Οδύσσεια](#)

[Κλασική Αγγειογραφία, Κλασική](#) [πηγή: «Ελληνικός Πολιτισμός». Ιστοχώρος του Γ. Παπαθανασίου – Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο].

Ιστοσελίδες

[Art Project \[Google Cultural Institute\]](#).

Βαγενάς, Ν. [«Ο Ελπίνωρ μεταμοντέρνος»](#) [πηγή: εφημερίδα «Το Βήμα» 11/05/1997].

[Google Images](#)

[Εθνική Μουσική Συλλογή - Δημοτικά Τραγούδια](#). Κέντρον Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας. [πηγή: “musicale”,μέρος του διαδικτυακού πολιτιστικού κέντρου “artopos”].

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας

[Ηλεκτρονικά Λεξικά](#) [Πύλη για την Ελληνική γλώσσα].

[Επιτομή του Μεγάλου Λεξικού της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας- Liddell-Scott](#)

[Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα].

Μήττα Δ. [Μορφές και Θέματα της Αρχαίας Ελληνικής Μυθολογίας](#) [Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα]

[WikiArt](#) [Visual Art Encyclopedia].

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

Α΄ Φάση

(2 διδακτικές ώρες στην αίθουσα διδασκαλίας)

Η Α΄ Φάση του σεναρίου αφιερώθηκε στην ανάγνωση και στην προσέγγιση του περιεχομένου της ραψωδίας λ. Αρχικά, οι μαθητές απάντησαν σε ερωτήσεις της εκπαιδευτικού σχετικά με την ταυτότητα του αφηγητή, το παρόν του Οδυσσέα και τη θέση της περιπέτειάς αυτής στο ταξίδι του νόστου του. Οι μαθητές είδαν και στη γραμμή του χρόνου που εντάσσεται η συγκεκριμένη περιπέτεια του Οδυσσέα - η εκπαιδευτικός είχε δημιουργήσει με το πρόγραμμα Scratch και είχε ανεβάσει στην πλατφόρμα Moodle μια χρονογραμμή σχετικά με τις περιπέτειες του Οδυσσέα. Αμέσως μετά, η εκπαιδευτικός προχώρησε σε μια εκφραστική ανάγνωση - χωρίς διακοπές ή σχολιασμό - της ραψωδίας λ στο σύνολό της, προκειμένου οι μαθητές να αποκτήσουν μία συνολική εικόνα του επεισοδίου.

Στη συνέχεια, ακολούθησε μια σύντομη προσέγγιση του περιεχομένου της ραψωδίας, καθώς και επεξήγηση της σημασίας των όρων «νέκυς» και «εΐδωλα καμώντων». Στη συζήτηση αναλύθηκαν τα εξής θέματα: Με ποιο τρόπο αναπαριστούνται οι ψυχές των αποθανόντων στη *Νέκυια*; Ποια χαρακτηριστικά από

την προηγούμενη ζωή τους διατηρούνται ανέπαφα και τι ουσιαστικό στερούνται; Το αίμα ανοίγει τον δίαυλο της επικοινωνίας μεταξύ των νεκρών και του ζωντανού Οδυσσέα. Γιατί πιστεύετε ότι ο ποιητής επιλέγει συγκεκριμένα το υγρό αυτό; Τα θέματα αυτά βοήθησαν τους μαθητές να σχηματίσουν μια πρώτη εικόνα για την προκλητικότερη ίσως περιπέτεια του Οδυσσέα, την κάθοδό του στον Άδη.

Μετά την πρώτη προσέγγιση της ραψωδίας, οι μαθητές χωρίστηκαν σε πέντε ομάδες - τρεις πενταμελείς και δύο τετραμελείς ομάδες - με υπόδειξη της εκπαιδευτικού. Σε κάθε ομάδα αποδόθηκαν συγκεκριμένοι ρόλοι: του συντονιστή, του διαμεσολαβητή, του γραμματέα, του χειριστή Η/Υ, του δημιουργού παρουσίασης (γνώστης λογισμικών παρουσίασης και επεξεργασίας κειμένου). Σε κάθε ομάδα υπήρχε τουλάχιστον ένας μαθητής εξοικειωμένος με τη δημιουργία εγγράφων Word και παρουσιάσεων, καθώς και με την πλοήγηση στο διαδίκτυο. Αμέσως μετά τα μέλη της κάθε ομάδας μελετούν τα Φύλλα Εργασίας που στη φάση αυτή τους έχουν διανεμηθεί σε έντυπη μορφή και επιλύουν τις απορίες τους. Η εκπαιδευτικός έχει ήδη ανεβάσει τα Φύλλα Εργασίας και στην πλατφόρμα Moodle.

Β' Φάση

(3 διδακτικές ώρες στο εργαστήριο της πληροφορικής)

Στη φάση αυτή, η κάθε ομάδα επεξεργάστηκε διαφορετικά Φύλλα Εργασίας. Τα μέλη της κάθε ομάδας, καθοδηγούμενα από τις ερωτήσεις, μελέτησαν ξανά το ομηρικό κείμενο, πλοηγήθηκαν σε συγκεκριμένους ιστότοπους και συνέλεξαν πληροφορίες, ώστε να φέρουν σε πέρας την αποστολή τους. Συγκεκριμένα:

Οι μαθητές της **1^{ης} ομάδας** (Φύλλο Εργασίας [«Η τοπογραφία του Άδη»](#)) διάβασαν και πάλι τη ραψωδία λ καθώς και κείμενα από συγκεκριμένους ιστότοπους. Αποστολή τους ήταν να διερευνήσουν και να συλλέξουν πληροφορίες για τις αντιλήψεις των ανθρώπων σχετικά με τη Γη, τον Ωκεανό και τον Άδη, όπως αυτές αποτυπώνονται τόσο στην αρχαία ελληνική μυθολογία και τέχνη όσο και τη σύγχρονη λογοτεχνία.

Οι μαθητές εργάστηκαν μεθοδικά και συνεργάστηκαν αρμονικά. Ο συντονιστής, με την καθοδήγηση της εκπαιδευτικού, ανέλαβε να διαμοιράσει τα κείμενα προς μελέτη στα μέλη της ομάδας του. Έχοντας τεθεί συγκεκριμένα χρονικά όρια από την εκπαιδευτικό, το κάθε μέλος κρατά σημειώσεις και στη συνέχεια τις ανταλλάσσει με τα άλλα μέλη της ομάδας του. Στο τέλος, οι μαθητές δημιουργούν το τελικό παραγόμενο προϊόν τους με τη βοήθεια του λογισμικού επεξεργασίας κειμένου Word.

Η **2^η ομάδα** (Φύλλο εργασίας: [«Οι μεταμορφώσεις του Ελπήνορα»](#)) εστίασε στη μορφή του Ελπήνορα και στον λόγο για τον οποίο προσεγγίζει τον Οδυσσέα, καθώς και στα ταφικά έθιμα κατά την ομηρική εποχή. Τέλος, τα μέλη της ομάδας αναζήτησαν την παρουσία του Ελπήνορα σε άλλα έργα της σύγχρονης λογοτεχνίας και κλήθηκαν να καταγράψουν τα δικά τους συμπεράσματα για την επίδραση του ομηρικού έπους σε άλλους συγγραφείς.

Στην αρχή, οι μαθητές δυσφόρησαν με τον όγκο των κειμένων που κλήθηκαν να μελετήσουν, αλλά με την παρέμβαση της εκπαιδευτικού το θέμα διευθετήθηκε. Τα μέλη της ομάδας συνεργάστηκαν αρμονικά και στο τέλος δημιούργησαν μια παρουσίαση στην οποία εστίασαν στην ιστορία του Ελπήνορα και στα ταφικά έθιμα.

Αποστολή της **3^{ης} ομάδας** (Φύλλο Εργασίας: [«Ο Τειρεσίας και η μαντική»](#)) ήταν να εστίασει στο περιεχόμενο και στη λειτουργία του λόγου του Τειρεσία, να διερευνήσει την παρουσία του σε άλλα έργα της λογοτεχνίας καθώς και τη θέση της μαντικής στην αρχαία ελληνική κοινωνία.

Το συγκεκριμένο θέμα κρίθηκε ως ιδιαίτερα ενδιαφέρον και δελεαστικό από τους μαθητές, οι οποίοι εργάστηκαν με ιδιαίτερο ζήλο και στο τέλος δημιούργησαν μια παρουσίαση.

Αποστολή της **4^{ης} ομάδας** (Φύλλο εργασίας: [«Η Κάθοδος στον Άδη»](#)) ήταν αρχικά η καταγραφή και στη συνέχεια - μετά από διερεύνηση των κοινών στοιχείων - η κατηγοριοποίηση των προσώπων τα οποία συνάντησε ή με τα οποία συνομίλησε ο Οδυσσέας κατά τη σύντομη παραμονή του στο βασίλειο του Κάτω Κόσμου. Στη

συνέχεια, αποστολή της ομάδας ήταν η αναζήτηση άλλων μυθικών ηρώων οι οποίοι επιχείρησαν να κατέβουν - αν και ζώντας - στον κόσμο των νεκρών και ο εμπλουτισμός της έρευνας με σκηνές από την τέχνη στην οποία αναπαριστώνται τα προηγούμενα πρόσωπα.

Οι μαθητές εργάστηκαν μεθοδικά και δημιούργησαν μία παρουσίαση στην οποία παρουσίασαν τα πρόσωπα που συνάντησε ή με τα οποία συνομίλησε ο Οδυσσεύς, καθώς και την περιπέτεια του ήρωα Αινεία στον Κάτω Κόσμο.

Αποστολή της **5^{ης} ομάδας** (Φύλλο Εργασίας: [«Ευκλής ή ακλής θάνατος»](#)) ήταν να μελετήσει το περιεχόμενο του λόγου του Αχιλλέα, στο πρόσωπο του οποίου ενσαρκώνεται η έννοια του κλέους. Σκοπός, επίσης, ήταν οι μαθητές να δώσουν έμφαση στην έννοια αυτή και να διερευνήσουν τη σημασία της. Στο τέλος της έρευνας διατύπωσαν τα συμπεράσματά τους σχετικά με τις αξίες και τις αντιλήψεις της εποχής για τον ένδοξο θάνατο, έτσι όπως εκφράστηκε από τους ήρωες της Οδύσσειας.

Τα μέλη της ομάδας δυσκολεύτηκαν με τον όγκο των πληροφοριών που είχαν να μελετήσουν και με την ταξινόμηση του υλικού τους. Η εκπαιδευτικός βοήθησε την ομάδα όποτε ο διαμεσολαβητής της το ζητούσε. Στο τέλος, τα μέλη της ομάδας κατέγραψαν τις πληροφορίες τους σε ένα κείμενο Word.

Γ' Φάση

(2 διδακτικές ώρες στην αίθουσα διδασκαλίας)

Κατά την τρίτη φάση της παρούσας διδακτικής πρότασης ανακοινώνονται στην ολομέλεια της τάξης τα αποτελέσματα των ερευνών κάθε ομάδας. Στο σημείο αυτό γίνεται και η πρώτη αξιολόγηση του έργου των ομάδων με κριτήρια τόσο το παραχθέν έργο (πρωτοτυπία, σχέση με τα ζητούμενα, χρήσης πληθώρας πηγών, συμβολή στον τελικό στόχο), όσο και τη συμμετοχή των μελών της ομάδας σε αυτό, αλλά και την παρουσίαση της έρευνας της κάθε ομάδας. Αρχικά, οι μαθητές αξιολόγησαν την εργασία της ομάδας τους (αυτοαξιολόγηση) και στη συνέχεια την

εργασία της ομάδας - «αδελφάκι» (ετεροαξιολόγηση), συμπληρώνοντας μια Ρουμπρίκα αξιολόγησης με τα παραπάνω κριτήρια. Στο τέλος, η εκπαιδευτικός αξιολόγησε τα έργα των ομάδων.

4' Φάση

(2 διδακτικές ώρες στην αίθουσα διδασκαλίας)

Η τελική φάση του σεναρίου έχει τον χαρακτήρα της ανακεφαλαίωσης. Η εκπαιδευτικός ανέγνωσε τη μικρή Νέκυια (ω 1-202) και, στη συνέχεια, οι μαθητές εντόπισαν ομοιότητες και διαφορές, προκειμένου να σχηματίσουν μία ολοκληρωμένη εικόνα για τις αντιλήψεις του ομηρικού ανθρώπου για τον Άδη, τους νεκρούς και το ιδανικό μιας ευτυχισμένης ζωής. Στόχος ήταν να προβληθεί συν τοις άλλοις η ξεχωριστή θέση που κατέχει - βρίσκεται στο μέσον περίπου της «Οδύσσειας», ενώ με τις προφητείες του Τειρεσία εγκαινιάζει το δεύτερο μέρος του έπους, την εκδίκηση. Με τις αναφορές, εξάλλου, στους τρωικούς ήρωες συνδέει την «Οδύσσεια» με την «Ιλιάδα», ενώ με τις ιστορίες των μυθικών προσώπων απλώνεται ευρύτατα στον χώρο του μύθου.

Η εκπαιδευτικός με τη συμμετοχή της ολομέλειας κατέγραψε στον πίνακα τα κυριότερα σημεία της ενότητας που ερεύνησαν οι ομάδες. Στη συνέχεια, για να διαπιστωθεί ο βαθμός κατανόησης της νέας γνώσης, διατύπωσε ερωτήσεις σχετικές με την έρευνα των ομάδων στις οποίες απαντούσαν οι μαθητές των άλλων ομάδων.

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

(3 διδακτικές ώρες)

Ομάδα 1η

Φύλλο Εργασίας: «Η τοπογραφία του Άδη»

Ο Οδυσσέας ακολουθώντας τις οδηγίες της Κίρκης έφτασε στον Ωκεανό και από εκεί πέρασε στον Άδη. **Αποστολή** της ομάδας σας είναι να διερευνήσει και να συλλέξει πληροφορίες για τις αντιλήψεις των ανθρώπων σχετικά με τη Γη, τον Ωκεανό και τον Άδη, όπως αυτές αποτυπώνονται τόσο στην αρχαία ελληνική μυθολογία και τέχνη όσο και τη σύγχρονη λογοτεχνία.

Τα παρακάτω ερωτήματα - οδηγίες θα κατευθύνουν βοηθητικά την έρευνά σας:

Πώς αντιλαμβάνονταν οι άνθρωποι κατά την ομηρική εποχή τη Γη, τον Ωκεανό και τον Άδη;

1. Πώς αποτύπωσαν τις αντιλήψεις αυτές στις διάφορες τέχνες; Να επιλέξετε χαρακτηριστικά παραδείγματα.
2. Ποιες ομοιότητες παρουσιάζει η εικόνα του ομηρικού Άδη με την εικόνα του Κάτω Κόσμου, όπως αυτή προβάλλεται στα δημοτικά τραγούδια του Κάτω Κόσμου;

Πηγές από όπου μπορείτε να συλλέξετε τις ανάλογες πληροφορίες είναι:

- Το σχολικό βιβλίο σας: [Ενότητα 16η](#) και [Ενότητα 17η](#), τους στίχους της ραψωδίας λ και σελ. 106.
- [Ομηρικά Έπη 1: Ομήρου «Οδύσσεια»](#) Α΄ Γυμνασίου. Μετάφραση Δ. Ν Μαρωνίτης. Αθήνα: ΟΕΔΒ., Παράρτημα - Παράλληλα κείμενα: σελ. 440-441(Ο Κάτω κόσμος στα δημοτικά τραγούδια, Ο νόστος του Οδυσσέα και των συντρόφων του)..
- Στο εγχειρίδιο της σειράς *Αρχαιογνωσία-Αρχαιολογισσία στη Μέση Εκπαίδευση* «Η ελληνική αρχαιότητα: πόλεμος - πολιτική -

πολιτισμός»: [Τρισευτυχισμένοι οι θνητοί που πάνε στον Άδη μνημένοι.](#)

- [Μορφές και Θέματα της Αρχαίας Ελληνικής Μυθολογίας.](#)
- [Εθνική Μουσική Συλλογή - Δημοτικά Τραγούδια.](#)
- Αναζήτηση στο διαδίκτυο με τις κατάλληλες λέξεις-κλειδιά και χρήση μια μηχανής αναζήτησης.

Συμβουλές: αν έχετε οποιαδήποτε αρχαία ή νέα ελληνική λέξη άγνωστε μπορείτε να συμβουλευθείτε ηλεκτρονικά ή έντυπα λεξικά. Προτείνονται τα λεξικά της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα: [Ηλεκτρονικά Λεξικά](#), [Επιτομή του Μεγάλου Λεξικού της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας- Liddell-Scott](#).

Το τελικό προϊόν της εργασίας σας θα είναι μία παρουσίαση (μέγιστος χρόνος 8-10 λεπτά) του θεματός σας οποιασδήποτε μορφής (διαφάνειες, κινούμενες εικόνες, ήχοι κ.λ.π.) με οποιοδήποτε ανάλογο λογισμικό που θα επιλέξετε. Θα παρουσιάσετε τα ευρήματα των ερευνών σας στην ολομέλεια της τάξης και στη συνέχεια θα αναρτηθούν στη σελίδα του μαθήματος στην πλατφόρμα Moodle.

Ομάδα 2η

Φύλλο Εργασίας: «Οι μεταμορφώσεις του Ελπήνορα»

Αποστολή της ομάδας σας είναι να εστιάσετε στη μορφή του Ελπήνορα, στον λόγο για τον οποίο προσεγγίζει τον Οδυσσέα, καθώς και στα ταφικά έθιμα. Τέλος, καλείστε να αναζητήσετε την παρουσία του Ελπήνορα σε άλλα έργα της σύγχρονης λογοτεχνίας και να καταγράψετε τα δικά σας συμπεράσματα για την επίδραση του ομηρικού έπους σε άλλους συγγραφείς.

Τα παρακάτω ερωτήματα- οδηγίες θα κατευθύνουν βοηθητικά την έρευνά σας:

4. Εστιάστε στη μορφή του ασήμαντου και άτυχου ναύτη της Οδύσσειας, καθώς και στην προαγωγή του σε «ήρωα». Στο κείμενό σας ο Ελπήνορας, ζητεί να ταφεί το σώμα του. Τι γνωρίζετε για τα ταφικά έθιμα στην ομηρική εποχή; Τι συμβόλιζε η τελετουργία αυτή και, ως εκ τούτου, γιατί ήταν αναγκαία; Κατά πόσο πιστεύετε ότι διαφέρει αυτή η αρχαία αντίληψη από αυτή που έχουμε εμείς σήμερα σχετικά με τους άταφους νεκρούς; Σε περίοδο πολέμου πώς φαινόταν το ότι η ταφή των νεκρών ήταν εξέχουσας σημασίας;
2. Αναζητήστε ελληνικές και ευρωπαϊκές εμφανίσεις του ήρωα στη λογοτεχνία και τις τέχνες γενικότερα. Σε ποια συμπεράσματα καταλήγετε για την απήχηση των ομηρικών επών μέχρι σήμερα αλλά και για τη σχέση των λογοτεχνικών έργων μεταξύ τους;

Πηγές από όπου μπορείτε να συλλέξετε τις ανάλογες πληροφορίες είναι:

- Το [σχολικό βιβλίο](#) σας.
- Στο λογισμικό [Ομηρικά Έπη Α΄ και Β΄ Γυμνασίου](#) η ενότητα: [Ταφικά έθιμα](#).
- Στον ιστοχώρο «Ελληνικός Πολιτισμός»: [Κλασική Αγγειογραφία](#)
- Στο εγχειρίδιο της σειράς *Αρχαιογνωσία-Αρχαιογλωσσία στη Μέση Εκπαίδευση* «Η αρχαία ελληνική τέχνη και η ακτινοβολία της»: [Ο Οδυσσέας στον κάτω κόσμο](#).

- Το άρθρο [«Ο Ελπίωνωρ μεταμοντέρνος»](#).
- Αναζήτηση στο διαδίκτυο με τις κατάλληλες λέξεις-κλειδιά και χρήση μια μηχανής αναζήτησης.

Συμβουλές: αν έχετε οποιαδήποτε αρχαία ή νέα ελληνική λέξη άγνωστε μπορείτε να συμβουλευθείτε ηλεκτρονικά ή έντυπα λεξικά. Προτείνονται τα λεξικά της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα: [Ηλεκτρονικά Λεξικά](#), [Επιτομή του Μεγάλου Λεξικού της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας- Liddell-Scott](#).

Το τελικό προϊόν της εργασίας σας θα είναι μία παρουσίαση (μέγιστος χρόνος 8-10 λεπτά) του θέματός σας οποιασδήποτε μορφής (διαφάνειες, κινούμενες εικόνες, ήχοι κ.λ.π.) με οποιοδήποτε ανάλογο λογισμικό που θα επιλέξετε. Θα παρουσιάσετε τα ευρήματα των ερευνών σας στην ολομέλεια της τάξης και στη συνέχεια θα αναρτηθούν στη σελίδα του μαθήματος στην πλατφόρμα Moodle.

Ομάδα 3η

Φύλλο Εργασίας: «Ο Τειρεσίας και η μαντική»

Η Καλυψώ (ε 227-228) και η κατάρα του Κύκλωπα (ι 588-595) προϊδέασαν τον Οδυσσέα σχετικά με τον νόστο του. Η Κίρκη και ο Τειρεσίας αποτελούν τώρα για τον Οδυσσέα δύο οδηγούς διαφορετικής τάξης και φύσης. **Αποστολή** της ομάδας σας είναι να εστιάσει στο περιεχόμενο και στη λειτουργία του λόγου του Τειρεσία, καθώς και τη θέση της μαντικής στην αρχαία ελληνική κοινωνία.

A. Η μορφή και ο ρόλος του Τειρεσία

Τα παρακάτω ερωτήματα-οδηγίες θα κατευθύνουν βοηθητικά την έρευνά σας (αφορούν την παρουσία του Τειρεσία στη ραψωδία λ):

1. Ποιες πληροφορίες έλαβε από τον Τειρεσία ο Οδυσσέας; Τι περιμένατε ότι θα πει και τι τελικά είπε; Ποια νέα στοιχεία του έδωσε ο μάντης;
2. Ποιο είναι το βασικό γνώρισμα των χρησμών του και ποιος ο ρόλος τους στην εξέλιξη του μύθου; Ποια η λειτουργία τους στην οικονομία του έπους; Πώς μπορεί να δικαιολογηθεί η αβεβαιότητα της προφητείας του μάντη για τον νόστο του Οδυσσέα και των συντρόφων του;
3. Σε ποια άλλα έργα της αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας εμφανίζεται ο μάντης Τειρεσίας και με ποιο τρόπο επηρεάζει η παρουσία του την εξέλιξη της πλοκής; Ποιες πληροφορίες μπορείτε να συλλέξετε από τα αποσπάσματα που εντοπίσατε σχετικά με τη θέση του στην αρχαία ελληνική κοινωνία;

B. Η μαντική στην αρχαιότητα

Τι γνωρίζετε για την τέχνη της μαντικής στην αρχαιότητα; Ποια τα είδη της; Πέρα από τους περιπλανώμενους μάντεις υπήρχε και ο θεσμός των οργανωμένων μαντείων. Να αναφέρετε τα πιο ξακουστά μαντικά κέντρα της αρχαιότητας και να περιγράψετε με συντομία τη διαδικασία της χρησιμοδότησης.

Επισκεφτείτε τον διαδικτυακό ιστότοπο των [Ψηφιακών Πόρων για την Ελληνική Γλώσσα](#) και από εκεί τη σελίδα του προγράμματος για την αρχαία ελληνική

μυθολογία [«Αριάδνη»](#). Στο πεδίο όπου δίνονται πληροφορίες για τους [μάντιες](#) να συλλέξετε τις βασικές πληροφορίες που διασώζονται σχετικά με τον μάντη Τειρεσία.

Πηγές από όπου μπορείτε να συλλέξετε τις ανάλογες πληροφορίες είναι:

- ο Το σχολικό βιβλίο σας: [Ενότητα 16η](#), τους στίχους της ραψωδίας λ.
- ο Στο εγχειρίδιο της σειράς *Αρχαιογνωσία-Αρχαιολογία στη Μέση Εκπαίδευση* «Η Ελληνική Αρχαιότητα: Πόλεμος - Πολιτική - Πολιτισμός»: [Πάντα πλήρη θεῶν](#).
- ο Στο εγχειρίδιο της σειράς *Αρχαιογνωσία-Αρχαιολογία στη Μέση Εκπαίδευση* «Η Αρχαία Ελληνική Τέχνη και η ακτινοβολία της»: [Ο Οδυσσεάς στον κάτω κόσμο](#).
- ο Αναζήτηση στο διαδίκτυο με τις κατάλληλες λέξεις-κλειδιά και χρήση μια μηχανής αναζήτησης.

Συμβουλές: αν έχετε οποιαδήποτε αρχαία ή νέα ελληνική λέξη άγνωστε μπορείτε να συμβουλευθείτε ηλεκτρονικά ή έντυπα λεξικά. Προτείνονται τα λεξικά της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα: [Ηλεκτρονικά Λεξικά](#), [Επιτομή του Μεγάλου Λεξικού της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας- Liddell-Scott](#).

Το τελικό προϊόν της εργασίας σας θα είναι μία παρουσίαση (μέγιστος χρόνος 8-10 λεπτά) του θεματός σας οποιασδήποτε μορφής (διαφάνειες, κινούμενες εικόνες, ήχοι κ.λ.π.) με οποιοδήποτε ανάλογο λογισμικό που θα επιλέξετε. Θα παρουσιάσετε τα ευρήματα των ερευνών σας στην ολομέλεια της τάξης και στη συνέχεια θα αναρτηθούν στη σελίδα του μαθήματος στην πλατφόρμα Moodle.

Ομάδα 4η

Φύλλο Εργασίας: «Η Κάθοδος στον Άδη»

Αποστολή της ομάδας σας είναι αρχικά η καταγραφή και στη συνέχεια - μετά από διερεύνηση των κοινών στοιχείων - η κατηγοριοποίηση των προσώπων τα οποία συνάντησε ή με τα οποία συνομίλησε ο Οδυσσέας κατά τη σύντομη παραμονή του στο βασίλειο του Κάτω Κόσμου. Στη συνέχεια, αποστολή της ομάδας σας είναι η αναζήτηση άλλων μυθικών ηρώων οι οποίοι επιχείρησαν να κατέβουν - αν και ζώντας - στον κόσμο των νεκρών. Εμπλουτίστε την έρευνά σας με σκηνές από την τέχνη στην οποία αναπαριστώνται τα προηγούμενα πρόσωπα.

Τα παρακάτω ερωτήματα- οδηγίες θα κατευθύνουν βοηθητικά την έρευνά σας:

1. Μελετώντας το κείμενο της ραψωδίας λ καταγράψτε τα πρόσωπα με τα οποία συνομίλησε ο Οδυσσέας και αναφερθείτε εν συντομία στη σχέση που είχαν μαζί του.
2. Ποιους άλλους μυθικούς ήρωες γνωρίζετε που ενώ κατέβηκαν στον Άδη επέστρεψαν στον κόσμο των ζωντανών, όπως ο Οδυσσέας και ο Ηρακλής του κειμένου σας, ανέπαφοι; Να αποδώσετε σε μία παράγραφο τους λόγους για τους οποίους κατέβηκαν στον Άδη, καθώς και τις συνθήκες της επιστροφής τους.

Πηγές από όπου μπορείτε να συλλέξετε τις ανάλογες πληροφορίες είναι:

- Το [σχολικό βιβλίο](#) σας.
- Μορφές και Θέματα της Αρχαίας Ελληνικής Μυθολογίας: [Αγαμέμνων](#).
- [Εικόνες εμπνευσμένες από την Οδύσσεια](#)
- [Κλασική Αγγειογραφία](#)
- [Παγκόσμια εικονογραφημένη μυθολογία - Μύθοι απ' όλον τον κόσμο](#).
- Αναζήτηση στο διαδίκτυο με τις κατάλληλες λέξεις-κλειδιά και χρήση μια μηχανής αναζήτησης.

Συμβουλές: αν έχετε οποιαδήποτε αρχαία ή νέα ελληνική λέξη άγνωστε μπορείτε να συμβουλευθείτε ηλεκτρονικά ή έντυπα λεξικά. Προτείνονται τα λεξικά της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα: [Ηλεκτρονικά Λεξικά](#), [Επιτομή του Μεγάλου Λεξικού της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας- Liddell-Scott](#).

Το τελικό προϊόν της εργασίας σας θα είναι μία παρουσίαση (μέγιστος χρόνος 8-10 λεπτά) του θέματός σας οποιασδήποτε μορφής (διαφάνειες, κινούμενες εικόνες, ήχοι κ.λ.π.) με οποιοδήποτε ανάλογο λογισμικό που θα επιλέξετε. Θα παρουσιάσετε τα ευρήματα των ερευνών σας στην ολομέλεια της τάξης και στη συνέχεια θα αναρτηθούν στη σελίδα του μαθήματος στην πλατφόρμα Moodle.

Ομάδα 5^η

Φύλλο Εργασίας: «Ευκλείης ή ακλεής θάνατος;»

Κατά τη σύντομη παραμονή του Οδυσσέα στον Άδη παρακολουθούμε να τον πλησιάζει και να έχει έναν ενδιαφέροντα διάλογο μαζί του ο ήρωας του ιλιαδικού έπους, ο Αχιλλέας. Ο λόγος του τελευταίου αποτελεί μια ποιητική κατάφαση της ζωής, ενώ απέχει αρκετά από προηγούμενους (λόγους του) στην «Ιλιάδα». **Αποστολή** της ομάδας σας είναι να μελετήσει το περιεχόμενο του λόγου του Αχιλλέα, στο πρόσωπο του οποίου ενσαρκώνεται η έννοια του κλέους. Σκοπός σας, επίσης, είναι να δώσετε έμφαση στην έννοια αυτή και να διερευνήσετε τη σημασία της. Στο τέλος της έρευνάς σας μπορείτε να διατυπώσετε τα συμπεράσματά σας σχετικά με τις αξίες και τις αντιλήψεις της εποχής για τον ένδοξο θάνατο, έτσι όπως εκφράστηκε από τους ήρωες της «Οδύσσειας».

1. Τα παρακάτω ερωτήματα - οδηγίες θα κατευθύνουν βοηθητικά την έρευνά σας:
2. Μελετήστε τους στίχους της ραψωδίας λ, εστιάζοντας στον λόγο του Αχιλλέα και τη συνομιλία του με τον Αγαμέμνονα. Βασιζόμενοι στα λεγόμενά τους και στην εικόνα που είχατε σχηματίσει για αυτούς (από τη μυθολογία) εντοπίζετε καινούρια στοιχεία στον χαρακτήρα τους; Μπορείτε να τις αιτιολογήσετε;
3. Ο Αχιλλέας αντιλαμβάνεται διαφορετικά την αξία της ζωής για τον εαυτό του, τώρα που βρίσκεται στον Άδη και διαφορετικά για τον πατέρα και τον γιο του, οι οποίοι ζουν πάνω στη γη. Να προσδιορίσετε αυτή τη διαφορά και να την κρίνετε. Για ποιες διακρίσεις του Νεοπτόλεμου χάριξε ο Αχιλλέας (βλ. λ 572-600). Τι απηχεί αυτό για την εποχή του ήρωα; Οι σημερινοί γονείς για ποιες διακρίσεις των παιδιών τους χαίρονται;

Με τη βοήθεια των ηλεκτρονικών λεξικών διερευνήστε το περιεχόμενο της έννοιας του «κλέους» στην αρχαιότητα. Αναζητήστε χαρακτηριστικά παραδείγματα ηρώων που ενσάρκωναν αυτό το ηρωικό ιδανικό.

Εμπλουτίστε την εργασία σας με παραθέματα που σας έκαναν εντύπωση όπως και με οπτικό ή ακουστικό υλικό.

Πηγές από όπου μπορείτε να συλλέξετε τις ανάλογες πληροφορίες είναι:

- ο Το [σχολικό βιβλίο](#) σας.
- ο [Επιτομή του Μεγάλου Λεξικού της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας- Liddell-Scott](#).
- ο Στο εγχειρίδιο της σειράς *Αρχαιογνωσία-Αρχαιογλωσσία: στη Μέση Εκπαίδευση*: «Αρχαϊκή Επική Ποίηση: Από την *Ιλιάδα* στην *Οδύσσεια*» [Ευκλεής και ακλεής θάνατος..](#)
- ο Στο εγχειρίδιο της σειράς *Αρχαιογνωσία-Αρχαιογλωσσία στη Μέση Εκπαίδευση*: «Η Ελληνική Αρχαιότητα: Πόλεμος - Πολιτική - Πολιτισμός». .
- ο [Είναι ωραίο να πεθαίνει ο γενναίος άνδρας πέφτοντας στην πρώτη γραμμή..](#)
- ο [Την οργή ψάλλε, θεά, του Αχιλλέα.](#)
- ο Αναζήτηση στο διαδίκτυο με τις κατάλληλες λέξεις-κλειδιά και χρήση μια μηχανής αναζήτησης.

Συμβουλές: αν έχετε οποιαδήποτε αρχαία ή νέα ελληνική λέξη άγνωστε μπορείτε να συμβουλευθείτε ηλεκτρονικά ή έντυπα λεξικά. Προτείνονται τα λεξικά της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα: [Ηλεκτρονικά Λεξικά](#), [Επιτομή του Μεγάλου Λεξικού της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας- Liddell-Scott](#).

Το τελικό προϊόν της εργασίας σας θα είναι μία παρουσίαση (μέγιστος χρόνος 8-10 λεπτά) του θέματός σας οποιασδήποτε μορφής (διαφάνειες, κινούμενες εικόνες, ήχοι κ.λ.π.) με οποιοδήποτε ανάλογο λογισμικό που θα επιλέξετε. Θα παρουσιάσετε τα ευρήματα των ερευνών σας στην ολομέλεια της τάξης και θα στη συνέχεια θα αναρτηθούν στη σελίδα του μαθήματος στην πλατφόρμα Moodle.

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Οι μαθητές μπορούν να συγκροτήσουν μια θεατρική ομάδα και να αναλάβουν να γράψουν εμπνεόμενοι από τα επεισόδια της συγκεκριμένης ραγωδίας ένα θεατρικό κείμενο. Για την ομαλή και επιτυχή δραματοποίηση του έργου τους καθένας/καθεμία από αυτούς θα αναλάβει έναν διακριτό ρόλο: συγγραφή θεατρικού κειμένου, ηθοποιία, διδασκαλία ηθοποιών, χορογραφία, σκηνογραφία, μουσική επιμέλεια, φωτισμοί, προώθηση της παράστασης (ανακοινώσεις, προσκλήσεις, εξασφάλιση οικονομικής ενίσχυσης), εύρεση χώρου και επιλογή χρόνου για την παράσταση.

Μία άλλη εναλλακτική δημιουργική πρόταση αποτελεί το λεύκωμα (σε ηλεκτρονική ή έντυπη μορφή). Οι μαθητές σε αυτό θα καταχωρίσουν πληροφορίες για τις μορφές που συνάντησαν στην ενότητα αυτή. Θα φροντίσουν να συμπεριλάβουν και σχετικό οπτικό (ή ακουστικό) υλικό. Σε περίπτωση που δεν μπορέσουν να βρουν σχετικό υλικό, μπορούν να το αναπληρώσουν με δικές τους ζωγραφικές ή άλλες εικαστικές εμπνεύσεις.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Το σενάριο εφαρμόστηκε σε μαθητές της Α΄ Γυμνασίου που είναι εξοικειωμένοι με την εκπόνηση ομαδικών εργασιών. Οι μαθητές χωρίστηκαν σε ομάδες από την ίδια την εκπαιδευτικό, η οποία βασίστηκε στα παρακάτω κριτήρια: ευχέρεια των μαθητών στην κατανόηση κειμένων, στην παραγωγή γραπτού λόγου και στην εξοικείωσή τους με τη χρήση λογισμικών παρουσίασης και επεξεργασίας κειμένου. Επιλέχθηκε η σύνθεση ανομοιογενών ομάδων ως προς τα παραπάνω κριτήρια.

Η εκπαιδευτικός απλοποίησε τις δραστηριότητες που κλήθηκαν οι μαθητές να υλοποιήσουν σε συνεργασία με τους ομοτίμους τους, μειώνοντας τον αριθμό τους σε σχέση με την αρχική πρόταση, με σκοπό τον περιορισμό των κειμένων που κλήθηκαν να μελετήσουν οι μαθητές. Παρ' όλα αυτά, τρεις ομάδες δυσφόρησαν με τον όγκο των κειμένων που κλήθηκαν να μελετήσουν. Όμως με την παρέμβαση της εκπαιδευτικού το θέμα διευθετήθηκε. Το κάθε μέλος ανέλαβε τη μελέτη ενός έως δύο

κειμένων και, στη συνέχεια, αντάλλαξε τις πληροφορίες του - σημειώσεις τους με τα άλλα μέλη της ομάδας του. Η Β΄ Φάση (έρευνα και δημιουργία τελικού παραγόμενου προϊόντος) διήρκησε τρεις διδακτικές ώρες.

Τα μέλη των ομάδων επέλεξαν μόνοι τους τον ρόλο τους στην ομάδα, συνεργάστηκαν αρμονικά και μεθοδικά, ακολούθησαν τις οδηγίες των Φύλλων Εργασίας και με ιδιαίτερο ζήλο εκπόνησαν τις ομαδικές εργασίες τους.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Cope, B. & M. Kalantzis (eds). 2000. *Multiliteracies. Literacy Learning and the Design of Social Futures*. London: Routledge.

Heubeck, A. κ.ά. (επιμ.). 2004-2005. *Ομήρου Οδύσσεια*. Κείμενο και ερμηνευτικό υπόμνημα, 3 τόμ., επιμ. Α. Ρεγκάκος. Αθήνα: Παπαδήμας [1ος τόμ., ραφ. Α-Θ: West, S. -Heubeck, A. & J. B. Hainsworth. Μτφρ. Μ. Καίσαρ. 2ος τόμ., ραφ. Ι-Π: Heubeck, A. & A. Hoekstra. Μτφρ. Ρ. Χαμέτη. 3ος τόμ., ραφ. Ρ-Ω: Russo, J. - Fernández-Galiano, M. & A.Heubeck. Μτφρ. Φ. Φιλίππου].

Hölscher, U. 2007. *Οδύσσεια. Ένα έπος ανάμεσα στο παραμύθι και το μυθιστόρημα*,. Μτφρ. Α. Στασινοπούλου-Σκιαδά. Αθήνα: Καρδαμίτσα.

Ιακώβ, Δ. Ι. - Καζάζης, Ι. Ν. & Α. Ρεγκάκος, (επιμ.). 1999. *Επιστροφή στην Οδύσσεια. Δέκα κλασικές μελέτες*. Θεσσαλονίκη, Βάνιας.

Κακριδής, Φ. Ι. (επιμ.). 2002. *Στα χνάρια του Οδυσσέα. Ταξιδεύοντας στο μύθο και την πραγματικότητα*, Αθήνα: ΜΙΕΤ.

Κακριδής, Φ. Ι. 2005. «Αρχαία ελληνική γραμματολογία». *Αρχαιογνωσία και Αρχαιολογία στη Μέση Εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: ΚΕΕ / ΙΝΣ (Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη)

<http://www.greek->

[language.gr/digitalResources/ancient_greek/history/grammatologia/index.html](http://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/history/grammatologia/index.html)

Κομνηνού-Κακριδή, Ό.. ¹1954. *Όμηρος. Ιλιάδα*. Αρχαίο κείμενο - εισαγωγή - μετάφραση - σχόλια, 3 τόμ.. Αθήνα: Ζαχαρόπουλος.

Κουτσογιάννης, Δ. & Μ. Αλεξίου. 2012. *Μελέτη για τον σχεδιασμό, την ανάπτυξη και την εφαρμογή σεναρίων και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων για τη διδασκαλία της νεοελληνικής γλώσσας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

http://www.greeklanguage.gr/sites/default/files/digital_school/anaptuxe_senarion_-_glossa_deutrobathmia_ekpaideuse.pdf

Κουτσογιάννης, Δ.. 2007. *Πρακτικές ψηφιακού γραμματισμού νέων εφηβικής ηλικίας και (γλωσσική) εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/studies/ict/teens/index.html

[14/08/2014]

Κρον, F. W. & Α. Σοφός. 2007. *Διδακτική των Μέσων: Νέα Μέσα στο πλαίσιο Διδακτικών και Μαθησιακών Διαδικασιών*. Μτφρ. Ε. Νούσια & Ε. Γεμεντζή. Αθήνα: Gutenberg.

Μαρωνίτης, Δ. Ν. ¹1973. *Αναζήτηση και νόστος του Οδυσσέα. Η διαλεκτική της Οδύσσειας*. Αθήνα: Παπαζήσης.

Μαρωνίτης, Δ. Ν. , 2005. *Επιλεγόμενα στην ομηρική Οδύσεια*. Αθήνα: Κέδρος.

Μαρωνίτης, Δ. Ν. 2006. *Ομήρου Οδύσεια*. Μετάφραση. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών [Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη].

Lefkowitz, M. 2005. *Θνητοί και αθάνατοι. Οι θεοί των αρχαίων Ελλήνων και ο ρόλος τους στη ζωή των ανθρώπων*. Μτφρ. Α. Μελίστα. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Ρεγκάκος, Α. 2006. *Το χαμόγελο του Αχιλλέα. Θέματα αφήγησης και ποιητικής στα ομηρικά έπη*. Αθήνα: Πατάκης.

Schadewaldt, W. 1980-1982. *Από τον κόσμο και το έργο του Ομήρου*. 2 τόμ..Μτφρ. Φ. Κακριδής. Αθήνα: ΜΙΕΤ.

Vernant, J.-P. 2000. *Μύθος και θρησκεία στην αρχαία Ελλάδα*. Μτφρ. Μ. Ι. Γιόση. Αθήνα: Σμίλη.

Vernant, J.-P. 2003. «Ο "καλός θάνατος" του Αχιλλέα». Στο *Ανάμεσα στον μύθο και την πολιτική*. Μτφρ. Μ. Ι. Γιόση. Αθήνα:Σμίλη, 553-562

Vygotsky, L. S. 1978. *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge MA: Harvard University Press.

Walter-Καρύδη, Ε. 1995. «*Γέρας θανόντων*. Η τιμήση των νεκρών στα ομηρικά έπη και στην πρώιμη Αθήνα». Στο *Ευχήν Οδυσσεεί*. Από τα Πρακτικά του Ζ' Συνεδρίου για την Οδύσσεια (3-8 Σεπτεμβρίου 1993). Επιμ. Μ. Παΐζη-Αποστολοπούλου, 159-178. Ιθάκη: Κέντρο Οδυσσειακών Σπουδών.